

špargľa - pozri *chřesovec*; *rastliny*

Guercino: - (17.st.)

špekulácia - abstraktné uvažovanie, rozmýšľanie, hľbanie; vo filozofii druh teórie poznania opierajúcej sa nie o skúsenosť ale o reflexiu; špekulatívne rysy mal vo výtvarnom umení napr. *symbolizmus*

šperk, šperkárstvo - *šperkov* rovnako ako líčenie a nosenie *masiek* slúžilo v *praveku* a *staroveku* na ochranu pred zlými *démonmi* (pozri *apotropajný*) až neskoršie nosenie získalo ozdobnú funkciu; dnes je šperk ozdobný predmet, spájajúci zvyčajne funkciu dekoratívnu aj praktickú (*ihlica*, *spona*); často vyjadroval symbol (*gema*, *skarabeus*, *ureus*) alebo vyjadruje postavenie a moc (*diadém*, *koruna*), sociálny vzťah, rodovú, spoločenskú príslušnosť (*prsteň*, *pečať*), magický význam (*amulet*, *drahokam*; *zlato*; pozri *skarabeus*); od *eneolitu* okrem spracovania kovov, *zlatníckych prác* (*filigrán*, *granulácia*) sa uplatňuje *glyptika* (*gemy*, *pečatidlá*), *email*, výrobky zo skla, *tauzia*, *cizelovanie*, *plátovanie*, *niello*, brúsenie *drahokamov*, rezba v *kosti*, *slonovine* a ď.; dôraz na umeleckú hodnotu šperku najmä v časoch *secesie* a *Art Deco*; pozri *návrhári šperkov*

pozri *agrafa*, *akoya*, *bižutéria*, *bižutérne komponenty*, *drahokam*, *drahokamy* a *polodrahokamy*, *enkolpion*, *Fabergé*, *fibula*, *fliter*, *gabro*, *gagát*, *gombík*, *chalcedon*, *karborundum*, *keši*, *kolier*, *kremičitany*, *lapis azuli*, *medailón*, *móda*, *módny doplnok*, *náhrdelník*, *náušnice*, *návrhári šperkov*, *necuke*, *nefrit*, *pečatidlo*, *perla*, *rímska mozaika*, *pektorál*, *platina*, *polodrahokam*, *prsteň*, *sapropelit*, *simili*, *similizovanie*, *scoubidou*, *spona*, *strass*, *striebro*, *spondylový šperk*, *šatón*, *štras*, *tektit*, *tordovanie*, *torques*, *ureus*, *vajce Fabergé*, *vltavín*, *zaušnice*, *zlato*, ***bižutérne komponenty***

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:%C5%A0perky>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Jewellery>

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Categorie:Sieraad>

<https://sk.pinterest.com/Medusanne/jewelry-ideas/> (postupy, zakončenia, karabinky)

M. J. Melendez: Elisavet Farnese, kráľovná Španielska (1718-1722)

šperk spondylový - *spondylový šperk*

šperk strassový - *strass/štras*

šperkári - pozri pozri *šperk, klenotníci; francúzski šperkári*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Jewelry_designers_by_nationality

šperkárska ihla -

<https://www.stoklasa-sk.sk/ihly-na-perlicky-regal-48-mm-x118239>

T. Yepes: - (detail, 17.st.)

Mosadzná rokoková šperkavnica (západná Európa, okolo 1890)

Porcelánová šperkavnica (Nemecko, okolo 1900)

špiciak - čes. špičák; typ sochárskeho *dláta* s ostrým hrotom; pozri *zubák*, *sochárske nástroje*, *kamenické nástroje*; *oškrdlík*

špina - pozri *mních*; *Cnosti a Neresti*; *čistenie odtoku*

špirála - jeden z najstarších *symbolov geometrických*, symbolizuje *vír*, *oheň*; významom je jej blízka *sigma* (symbol *pohybu* a *rytmu*); pozri *svastika*; *závitnica*; *figura serpentínata*; *klenba amforová*; *oceánske umenie*, *kult lebiek*; *iglu*; *kykladská keramika*; *proletárske umenie*; *zlatý kvet*; *matematika*

<http://www.celticcrossworks.com/What-s-it-mean-.html> (rozbor s ohľadom na keltské umenie)

Panvica (bronz, kykladská kultúra, 2800-2300pr.Kr.)

Kobercová strana (špirálový ornament a keltské pletence, Book of Durrow, 2.pol.7.st.)

špirálová kompozícia - pozri *figura serpentinata*

špirálové schodisko - *schodisko špirálové*

špirálovito stúpajúca klenba valená - *klenba valená špirálovito stúpajúca*

špirálový meander - tiež *morská vlna, prepadávajúca morská vlna, bežiaca vlna, bežiaci pes*; základný typ *meandru*, jeho oblý variant, ktorý vo svojej základnej podobe má tvar súvislej pravidelnej vlnovky; z tejto podoby vznikol meander *morská vlna*; špirálový meander je typický *ornament* v krétsko-mykénskom prostredí, ktorý prevzala grécka antická tvorba; porovnaj *apotropajný význam mongolského ornamentu* v podobe morskej vlny; pozri *krétsko-mykénske umenie, grécke antické umenie*

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:CanCorrente.jpg>

Miska s hrdličkami (opus tessellatum)

Dieťa Dionýzus Zagreus na tigrovi (mozaika, Dom faunov, Pompeje, 2.st.pr.Kr.)

špirálový ornament - ornament špirálový

špitál - v kresťanstve od 4.st. dom pre *pútnikov* pri *kláštore* a iných cirkevných sídlach; neskoršie s rozvojom miest prešiel väčšinou pod právomoc *mesta*; pozri *stredoveké profánne stavby*; *kódex Václava z Jihlavy*; *križovníci s červenou hviezdou*

Špitz Ernest -

E. Špitz: Clown

špongia/hubka - pozri *pašiové nástroje, Stefaton; ocot*

Evanjelium podľa Jána (19,28-30): „Potom vidiac, že už je všetko dokonané, aby sa naplnilo Písmo, povedal Ježiš: Žízňim! A bola tam nádoba plná octu; Hubku teda, plnú octu, nasadili na izopovú tyč a podali Mu k ústam. Ako Ježiš okúsil ocot, riekol: Dokonané! A nakloniac hlavu, odovzdal Ducha (Bohu)“; pozri *yzop*

Discovery v súvislosti s témou *Kristus*: ako primitívne ale veľmi účinné anestetikum sa v antike používal koreň *mandragory*, ktorý sa nechal vylúhovať; do vzniknutého extraktu sa opakovane namáčala špongia, ktorá vstrebala čo najviac anestetickéj látky, ktorá mala tú vlastnosť, že sa uvoľňovala pri namočení v octe; odsúdencom mohla byť podávaná napichnutá na žrdi a pridržiovaná pod nosom, aby odsúdenec mohol inhalovať výpary; výsledným efektom bola mŕtvotná strnulosť tela, odbúranie pocitov bolesti; (Ján 19,28-30); pozri *Stefaton*

Hall: postava vojaka, ktorý ponúka *Ježišovi* na križi *špongiu* namočenú v octe; spolu s postavou *Longina* (*Nikodémovo evanjelium*), prebodávajúceho Kristov bok, vytvára dvojicu, ktorá symbolizuje *Ecclesiu a Synagógu* (Stefaton predstavuje Synagógu); niekedy je zobrazovaný v brnení; v renesančnom umení sa nevyskytuje tak často, ale špongiu dvihnutú medzi vojakmi je možné vidieť často; hoci Discovery podrobne rozvádza okolnosti ohľadne špongie a spochybňuje ju ako nástroj mučenia, faktom zostáva, že *kresťanské umenie* ju zaň jednoznačne považovalo, lebo aj keď v renesancii postava Stefatona mizla, jeho nástroj sa ďalej zobrazoval medzi zbraňami skupiny vojakov prizierajúcich poprave; preto pripadla Stefatonovi úloha zlého (*Synagógy*)

šport - pozri *zápas, box, diskobolos, antické hry, Olympijské hry, bojové umenie*

Penthesilea maliar: Nike ponúka veniec víťaznému atlétovi (technika na bielom pozadí, 460-450 pr.Kr.)

A. Anker: Športový deň v Ins (1879)

športoví umelci - pozri *konskí umelci*

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Sporting_artists

A

Henry Thomas Alken

B

Sam Bass (umelec)

F

John Ferneley

L

Charles Lees (maliar)

M

Raoul Millais

S

James Seymour

Joseph Simpson (umelec)

T

George Tattersall

Špýr - český výraz pre Speyer

šrafovanie - 1. dopĺňanie plochej *obrysovej kresby* modeláciou pomocou siete čiar; pozri *tieň; línia; modelácia, platičnosť; empasto; mapa*

2. v *heraldike* grafické vyjadrenie farieb; pozri *heraldické farby*

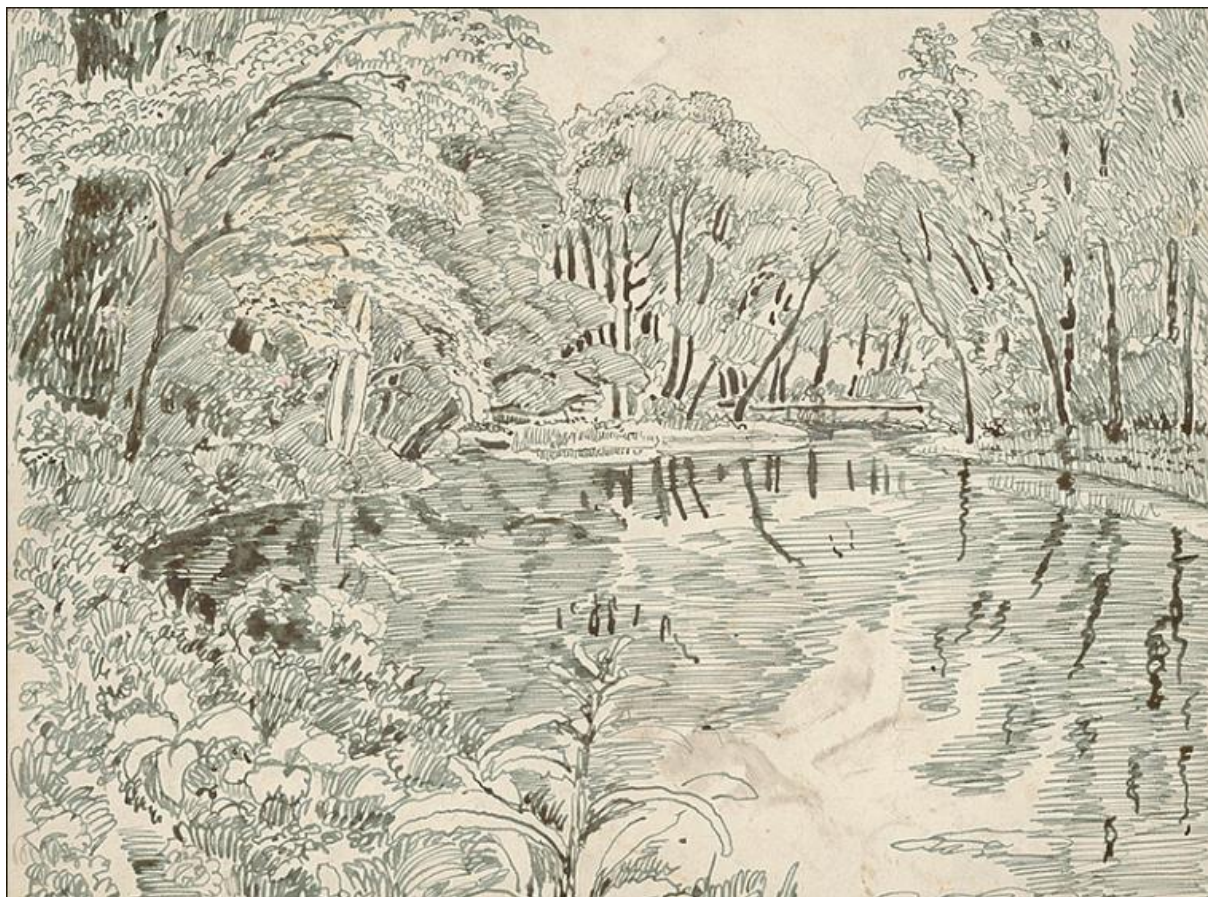
http://fr.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7ois_de_Paule

A. Sadeler II : Kristus záhradník (1570)

P. C. Geissler: Henri IV. (ocel'orytina, 19.st.)

K. Frech: Pri rieke (perokresba, tuš, 1920–1930)

šrafovanie križené - spôsob šrafovania umožňujúceho naznačiť *tón* farby; viacero paralelných súborov čiar blízko seba, ktoré sa navzájom pretínajú v ostrých uhloch

A. J. Prenner, J. A. Marienhof: Alexander pred hrobom Achilovým (detail, lept, 1710-1750)

D. Thrash: Abraham (suchá ihla)

šrafura - šrafovanie

Šrí - v preklade doslova: „nádhera, majestát, krása, šťastie, blahobyt, bohatstvo, úctyhodnosť, vznešenosť“

Lexikón východní moudrosti: 1.v *hinduizme* v poslednom význame úctivý titul pridávaný pred mená bohov a ľudí

2.jedno z mien *Lakšmí*, bohyne šťastia a krásy

Šrí Lakšmí - pozri *Lakšmí*

Šríjantra - v preklade dosl. – „jantra vznešeného“

Lexikon východnej múdrosti: *hinduizmus*; najdôležitejšia *jantra* hinduistickej *tantry*; skladá sa z deviatich navzájom sa prelínajúcich *trojuholníkov* sústredených okolo jediného bodu (*bindu*); päť trojuholníkov smerujúcich vrcholom dole predstavuje *Šakti*, štyri trojuholníky obrátené vrcholom hore predstavujú *Šivu*; Šríjantra znázorňuje proces *stvorenia*, ktorý vychádza z *bindu* a pokračuje postupne krok za krokom až ku vytvoreniu sveta; ten, kto sa v meditácii necháva viesť Šríjantrou, môže, ak vychádza z materiálnej roviny, sledovať tento proces v obrátenom smere tak dlho, až dosiahne bodu svojho bez tvarého počiatku, ktorý nie je ničím iným ako čírou blaženosťou a splynie s ním v jedno

šrotová tlač - tlač šrotová

štafirovanie - od *baroka* označenie pre komplexnú úpravu *dreva* a *kameňa* (*nábytok, oltáre, sochy*) *podkladom* (*poliment, sadra, krieda*) a *pôsobivým povrchom* (*zlátenie, polychrómia, mramorovanie, leštenie*); pred maľbou sa drevo potiahlo *podkladom* zo *sadry* alebo *kriedy*, prípadne *plátnom* (v maľbe porovnaj *marufláž*), v niektorých prípadoch je priamo *pomaľované olejovými farbami*; štafirovanie bežné až do konca *baroka* a povolanie štafira bolo veľmi rozšírené

štafle - český termín.; *stojan maliarsky*